

СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА СРБИЈЕ У XXI ВЕКУ

КУЛТУРА

ОСНОВА ДРЖАВНОГ И НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА

ЗБОРНИК РАДОВА СА СКУПА
ОДРЖАНОГ 24. И 25. XI 2016. У СРПСКОЈ АКАДЕМИЈИ НАУКА И УМЕТНОСТИ

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ, ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

За разлику од претходних скупова у оквиру циклуса „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“ који су били посвећени образовању и науци, скуп о култури представљао је посебан изазов јер је сам појам културе у великој мери флуидан, без јасно омеђених граница. Стога је овај скуп тематски био ограничен на питања културе као основе државног и националног идентитета. Упркос оваквом тематском сужавању, радови саопштени на скупу и објављени у овом зборнику представљају тек наговештаје дубине проблема са којима се суочава култура у времену цивилизацијске транзиције чији смо сведоци и учесници.

А. Костић

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC CONFERENCES

Book CLXVI

DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES

Book 39

CULTURE

**THE BASIS OF STATE'S AND
NATIONAL IDENTITY**

PROCEEDINGS FROM THE SCIENTIFIC CONFERENCE
HELD ON NOVEMBER 24th and 25th, 2016

Accepted for publication at the 9th Session of the Department of Social Sciences,
held on November 7th, 2017, after being reviewed by academician
Kosta Čavoški and corresponding member Aleksandar Kostić

EDITOR

Corresponding Member

ALEKSANDAR KOSTIĆ

BELGRADE 2017

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXVI

ОДЕЉЕЊЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Књига 39

КУЛТУРА

**ОСНОВА ДРЖАВНОГ И
НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА**

ЗБОРНИК РАДОВА СА НАУЧНОГ СКУПА
ОДРЖАНОГ 24. И 25. НОВЕМБРА 2016. ГОДИНЕ

Прихваћено за објављивање на IX седници Одељења друштвених наука,
одржаној 7. новембра 2017. године, на основу реферата академика
Косте Чавошког и дописног члана Александра Костића

УРЕДНИК

дописни члан

АЛЕКСАНДАР КОСТИЋ

БЕОГРАД 2017

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнез Михаилова 35

Лектор и коректор
Светлана Стојковић

Припрема за штампу
Досије студио, Београд

Тираж: 400 примерака

ISBN 978-86-7025-747-4

Штампа
Colorgrafx, Београд

САДРЖАЈ

- 9 | Реч уредника
- 11 | Александар Костић: *Поводом циклуса скупова „Сйрашешки йравци развоја Србије у XXI веку“*
- 13 | Реч Владимира С. Костића, председника Српске академије наука и уметности
- 15 | Реч Владана Вукосављевића, министра културе и информисања Републике Србије: *Мојући йринципи културне йолићике у Србији*
- 23 | Бранко Кукић: *Место културе у дујорочним сйрашешјима државе*
- 31 | Горица Мојовић: *Законски оквири културне йолићике и начини финансирања*
- 41 | Ивана Стефановић: *Институције културе, култура институција*
- 67 | Зорица Томић: *Културна йолићика у развијеним земљама: йроблем йоређења, йроблем йерцейције*
- 77 | Иван Ивић: *Улога образовној сйстема у очувању културне йрадиције*
- 87 | Небојша Брадић: *Креативне индустрије и йржишће*
- 101 | Дивна Вуксановић: *Улога медија у сйварању образаца у култури*
- 113 | Ирина Суботић: *Музеји у Србији данас – у светлу сйајисћике*
- 129 | Вишња Кисић: *Музеј као йросйор еманипације: замисљање музеја сйрашешнице*
- 151 | Тијана Бугарски Палковљевић: *Музеји данас: Галерија Мајице српске – живи музеј*
- 169 | Предраг Пипер: *О улози националне академије у обликовању културне и језичке йолићике*
- 181 | Дарко Танасковић: *Српско културно наслеђе у докуменћима и йракси међународне заједнице*

- 193 | Милован Данојлић: *Пледаје за елиџну културу*
- 201 | Ласло Вегел: *Јуџословенски и џосџуџословенски иџенџиџеџи*
- 207 | Невена Даковић: *Иџенџиџеџеџе маџриџе: la jeunesse désaffectée и уморни раџници (Србија, 2010–2015)*
- 221 | Борислав Стојков: *Очување и развој иџенџиџеџеџа џраџа у Србији – иџкушење данашњеџ урбанизма*
- 249 | Бојан Ковачевић: *Моџћности креативноџ уџрављања џраџом?*
- 265 | Милена Драгићевић Шешић: *Инџиџиџуџионални и независни акџери у заједничком деловању: сџраџеџеџе јавно-џивилноџ џарџнерџџа – џледаје за ауџномију кулџуре*
- 287 | Дијана Милошевић: *Независна кулџурна сцена Србије и одлив умеџника*
- 299 | Радослав Зеленовић: *Кулџурна добра као необновљиви ресурси*

РЕЧ УРЕДНИКА

Зборник који је пред нама садржи радове саопштене на скупу под насловом „Култура: основа државног и националног идентитета“ који је одржан у Српској академији наука и уметности 24. и 25. новембра 2016. године. Скуп посвећен култури трећи је у оквиру циклуса од пет скупова под заједничким насловом „Стратешки правци развоја Србије у XXI веку“. Претходна два скупа била су посвећена образовању и науци, а следе скупови о економији и државном уређењу, чиме би у оквиру поменутог циклуса били обухваћени најзначајнији сегменти државе и друштва.

За разлику од претходних скупова посвећених образовању и науци, областима чији је опсег мање или више јасно одређен, култура је домен чије су границе флуидне, а видови испољавања до те мере разноврсни да је једним скупом, ма колико био амбициозно замишљен, немогуће захватити све њене аспекте. Стога је овај скуп тематски био усмерен на културу као основу државног и националног идентитета. Међутим, већ у припреми скупа се показало да је и такво сужавање фокуса недовољно да би се проблеми културе у овом контексту сагледали на систематичан и тематски хомоген начин. Недоумице су се кретале од дилеме да ли култура треба да буде у функцији промовисања државног и националног идентитета до питања у којим видовима и каквом државном политиком би она могла то да буде. Поменуте недоумице и ширина опсега који захвата појам „култура“ неизбежно су довеле до тога да је овај скуп тематски мање хомоген од претходних скупова посвећених образовању и науци. Ова хетерогеност се примећује већ површним увидом у садржај Зборника јер се питања покренута на овом скупу крећу од проблема финансирања културе до питања елите која културу ствара, од очување културне баштине до општих смерница и странпутица у културној политици Србије.

Оваква хетерогеност може бити предмет критике, али притом се мора имати у виду природа феномена који је на овом скупу размотрен. Разлике у ставовима о томе шта је култура и која је њена улога нису биле само концепцијске природе, кроз њих се понегде назирао и политички и идеолошки став што је, чини се, одувек било у већој или мањој мери инхерентно свакој расправи и разматрању проблема у култури.

Стога овај Зборник није збир сложено усмерених мишљења и предлога о томе како да се стање у култури Србије побољша и како би култура могла да буде основа државног и националног идентитета. Он је, могло би се рећи, драгоценост сведочанство о тренутку глобалне цивилизацијске транзиције чије дубине у највећој мери нисмо свесни нити је до краја разумемо, а која се одражава и на стање културе у Србији. Најзад, овај Зборник је и сведочанство о начину на који у овом тренутку културна елита у Србији види проблеме културе и њене улоге у друштву.

А. К.

ЗАКОНСКИ ОКВИРИ КУЛТУРНЕ ПОЛИТИКЕ И НАЧИНИ ФИНАНСИРАЊА

Горица Мојовић
*професор књижевности у пензији*¹

Сажетак. Последњих година велика сметња културном развоју били су закони. Не поштују се или су лоши и непримљиви, застарели, неусклађени, нису донети за све битне области културе, а многи донети за друге делатности угрожавају културу.

Закон о култури усвојен 2009. године никада у потпуности није примењен. Није донета стратегија развоја културе, није решен положај установа заштите културног наслеђа, прекршени су рокови за избор органа управљања, као и рокови за конкурсе за програме. Нису поштовани критеријуми за утврђивање статуса установа од националног значаја, критеријуми за доделу тзв. националних пензија, није решен статус установа са Косова и Метохије итд.

Измене Закона о култури усвојене почетком 2016. године су конфузне и неоствариве.

Закон о културним добрима донет још 1994. године не задовољава савремене стандарде.

Нису донети закони о архивима, музејима, позоришту.

Закони из других области угрожавају културу: о јавним набавкама, о социјалном осигурању, о буџетском систему, о радним односима, о планирању и изградњи, о радио-дифузији, о ауторском и сродним правима.

Финансирање

Основ финансирања мора да остане буџет, култура не сме да буде препуштена тржишту.

Из буџета би се финансирале: плате, материјални трошкови, социјална давања, награде и надокнаде, инвестиције, набавка опреме, обавезе проистекле из међународних уговора, сви послови који би се могли сврстати у „државне обавезе“.

Посебно формиран Национални фонд за културу би прикупљао и дистрибуирао средства: од туристичке таксе за обнову културних добара, од РАТЕЛ-а и РЕМ-а за кинематографију, од комерцијалних програма за уметничку музику, од инвестиција у јавне објекте за ликовну и примењену уметност, од игара на срећу за књиге и часописе, а улагања у позориште подразумевала би ослобађање од пореза. Потребно је увести систем стимулација за спонзоре, донаторе, за јавно-приватно партнерство како би се оживели биоскопи, књижаре, домови културе.

Закључак: битно је успоставити систем и поставити одговорне и образоване људе да њим управљају.

Кључне речи: законски оквири културне политике, буџет, Национални фонд, систем, одговорност, образовање

Законски оквир у којем се одвија културна политика Србије може се условно поделити на два дела: закони из области културе и закони из

1 Обављала дужности директора Културног центра Београда, помоћника градоначелника Београда, народног посланика.

других области чије се одредбе односе и на културу. Овој првој категорији припадају: Закон о култури, Закон о културним добрима, Закон о библиотечко-информационој делатности, Закон о старој и реткој књижи, Закон о обавезном примерку публикација, Закон о кинематографији, Закон о задужбинама и фондацијама. Истој категорији припада неколико специфичних закона ограниченог значења: Закон о оснивању музеја геноцида, (а немамо закон о музејима), Закон о обнови културно-историјског наслеђа и подстицању развоја Сремских Карловаца, (а немамо закон о културном наслеђу), Закон о Матици српској, Закон о Српској књижевној задрузи. У ову категорију тзв. „културних“ закона требало би уврстити и Закон о ауторском и сродним правима иако га припрема и предлаже Министарство образовања и науке.

Већина основних закона није лоша. Није био лош ни тзв. кровни Закон о култури из 2009. године док почетком 2016. године није донет Закон о изменама и допунама Закона о култури. Уместо да се изменама уклоне недостаци, појасне недоречености, ове измене унеле су конфузију, а оно што је у старом закону било недоречено, злоупотребљено, или никада примењено, једноставно је избрисано.

Шта је проблем са законима из културе?

- 1) Не примењују се;
- 2) застарели су и превазиђени;
- 3) нису донети за све битне области културе;
- 4) не прате се ефекти примене закона и никаквих консеквенци нема због њиховог кршења;
- 5) доносе се закони из других области који поништавају неке одредбе „културних“ закона.

Покушаћу да ове тврдње аргуменујем примерима.

1) До почетка ове године важио је Закон о култури усвојен 2009. године. Био је то први закон у области културе донет после четрнаест година. Никада у потпуности није примењен. Министарство културе Србије никада није донело сва подзаконска акта која би омогућила његову примену. Шта за шест година није урађено?

а) Није донета стратегија развоја културе Србије, а требало је у року од годину дана од дана усвајања закона.

б) Нису донета акта којима би се омогућила другачија организација установа културе, тј. могућност ангажовања једног броја запослених по уговору.

в) Није разрешен проблем оснивачких права, потом и надлежности и финансирања установа заштите културног наслеђа, завода за заштиту споменика и архива. Законом је било предвиђено да то уради Влада Србије. Није! Заводи и архиви су надлежни за 12, чак и за 44 општине, а њихови оснивачи су још увек Социјалистички савез радног народа и међуопштинске заједнице, организације из шездесетих година које више не постоје. Оснивач Завода за заштиту споменика културе Смедерево је Градски завод за заштиту споменика културе Београда. Питање није формално, јер оснивачи именују органе управљања, директоре, одлучују и о другим битним стварима. Ко у овом случају одлучује? Како кад! Некад локална самоуправа, некад републички органи. Како је политички исплативије. Потпуно је неправедно да основне трошкове завода сnose локалне самоуправе на чијој територији су лоцирани иако су надлежни за више општина. Законом је требало да оснивачка права преузме Република, да се утврди како се финансирају. Ништа од тога се није десило.

г) Никада није утврђен статус истакнутих самосталних уметника, нити је икада Република преузела обавезу финансирања њиховог социјалног и пензионог осигурања. Остала је само законом предвиђена обавеза локалних самоуправа да уплаћују доприносе за тзв. „обичне“ самосталне уметнике. Како ни неке локалне самоуправе то нису чиниле, многи уметници су своје боравиште пријављивали у Београду, који је како-тако те обавезе испуњавао. Цифра за доприносе самосталним уметницима из београдског буџета износила је око сто милиона динара годишње и требало је квартално да се исплаћује. Град Београд је почео да касни са кварталним уплатама, службе социјалног осигурања су почеле да обрачунавају камате. Тако је постало очигледно да постоје два неусаглашена закона: Закон о култури и Закон о социјалном осигурању. Службе социјалног осигурања примењивале су закон из своје области по којем су једини обвезници осигурања били самостални уметници, а не Закон о култури по којем доприносе треба да плаћа локална самоуправа. Отуда силне опомене за неплаћене доприносе уметницима. Нико се није потрудио да исправи ту неусаглашеност, упркос бројним апелима уметника и датим обећањима министра.

д) Никада није формулисан предлог доделе националних награда за посебан допринос култури (ни тзв. националних пензија). Познато је да у Србији у разним областима постоје бројне награде. Само не постоје националне, оне које би биле пандан некадашњим седмојулским наградама. Да ли то значи да у култури не постоје достигнућа која заслужују национална признања?

ђ) Озбиљно се каснило са избором органа управљања у установама културе, а брутално се кршио закон приликом именовања њихових чланова. Незаконито дуго трају „в. д. стања“. Упркос томе што закон дефинише да чланови управних одбора треба да буду истакнути појединци, доказани у делатности културе, неретко се бирају политички подобни, те је тако нпр. председник УО Културног центра Београда грађевински предузимач из Сремске Митровице, иначе и сликар аматер, што га је ваљда квалификовало за ту функцију. Озбиљна анализа директорског кадра у установама културе Србије показала би да велики број директора не задовољава основне критеријуме прописане законом (искуство рада у култури, знање страних језика, године стажа...).

е) Самовољом министра културе рокови за конкурсе за програме и пројекте померени су са октобра текуће године на фебруар наредне, што је имајући у виду процедуре значајно смањило време за реализацију програма. Та самовоља је изменама Закона о култури преточена у обавезу, иако представља сметњу сваком иоле озбиљном годишњем планирању.

ж) Није поштована улога Националног савета за културу прописана законом, упркос испуњавању свих обавеза, студиозним анализама и корисним предлозима.

Могло би се још набрајати шта све није поштовано по Закону о култури. И? Нико није одговоран. Законом нису прописане никакве санкције за оне који га крше или не поштују. Можда зато што законе најчешће не поштују државни органи.

Изменама Закона о култури донетим почетком 2016. године унете су додатне нејасноће. Кад покушате да из образложења, које је саставни део закона, сазнате нешто више, моћи ћете да прочитате и следеће: нпр. зашто се укидају установе од националног значаја, цитирам: „Примена овог члана у пракси показала је своје недостатке који нису испунили очекиване ефекте“.

Како ће се примењивати одредба по којој: „Право учешћа на конкурсима за промоцију српске културе у иностранству имају установе, удружења и други субјекти у култури регистровани за обављање културних делатности у иностранству“? Овако је то објашњено: „Постоје и ситуације када се договарају стратешки облици сарадње од високог значаја и приоритета, који се договарају током међудржавних договора или преговора (најчешће на министарском нивоу).“ Јасно?

2) Један од најважнијих закона, Закон о културним добрима донет је давне 1994. године. У овој области десиле су се велике промене,

усвојене су бројне европске конвенције о културном наслеђу, наша земља их је верификовала и потписала, али их никада није уградила у свој правни систем. Потписали смо једну од најбољих конвенција, ону о нематеријалном културном наслеђу. Годинама се причало, чак је и крсна слава увршћена и у Унескову листу. У Србији још важи закон који нематеријално културно наслеђе не идентификује као културно добро.

3) Уместо Закона о културним добрима било је неопходно донети неколико закона из ове области: о културном наслеђу, музејима, архивима, заводима.

Зашто и данас, упркос силној електроници, имамо толико папира не само у култури већ и у образовању, здравству, банкама? Зато што немамо закон о архивској грађи који електронску евиденцију препознаје као архивску. Недостају закони из области извођачких уметности, позоришта, музике...

Закључак: закони из области културе се не примењују, не доносе се нови, не иновирају се стари, а када се то чини, чини се на погрешан начин.

Још је гора ситуација са законима из других области чије поједине одредбе директно угрожавају културу:

- Закон о јавним набавкама који је обесмислио ангажовање уметника, ревитализацију културног наслеђа, коришћење уметничких дела;
- Закон о социјалном осигурању који је довео у безизлазан положај самосталне уметнике, јер је само њих обавезао као уплатиоце доприноса осигурања;
- Закон о забрани запошљавања и Закон о буџетском систему којима је забрањено запошљавање, а потом култура изузета од повећања плата. Повећање плата у 2017. години од 5% примениће се на стару основицу, а не ону увећану коју је већина делатности добила пре две године.
- Закон о радним односима који једино ангажовање путем ауторских уговора не препознаје као облик запошљавања. Да је то учињено, уметници би били ослобођени примене Закона о јавним набавкама, јер је запошљавање изузето од примене овог закона;
- Закон о планирању и изградњи који је изоставио обавезу прописивања услова завода за заштиту споменика културе приликом извођења радова на објектима;

- Закон о радио-дифузији који је одузео кинематографији приход од РАТЕЛ-а и РЕМ-а и оставио их само са скромним изворима из буџета. Решења која су постојала у Закону о кинематографији у региону су била проглашена за најповољнија.
- Закон о ауторском и сродним правима који је умањио права аутора, уместо да их прошири и на друге, а не само на музичке ствараоце.

Јасно се уочава да су закони из области културе „закони другог реда“. Закони из других области их пренебрегавају и поништавају. То је у супротности са јединством правног система, али и са здравом памећу. Најинтересантније је то што и у Влади и у Скупштини постоје посебна тела која се баве усаглашавањем закона, а нико није указао на неусаглашеност Закона о социјалном осигурању и Закона о култури. Никоме не смета што се Законом о планирању и изградњи грубо крши Закон о културним добрима. Министарство културе само предлаже Закон о радиодифузији којим се поништавају одредбе Закона о кинематографији.

Посебно је оптерећујући читав низ уредаба Владе, па и одлука локалне самоуправе којима се административне обавезе умножавају и за понекад заиста бедне паре из буџета захтевају бесконачно сложене процедуре и поступци. У култури се и 50.000 динара мора правдати непрегледном папирологијом, бројем црвених крвних зрнаца корисника. И сви пристају на то јер немају куд. А онда се још деси да упркос пребројаним крвним зрнцима, новац ипак не стигне.

Како решити ове проблеме?

- 1) Донети нови свеобухватни Закон о култури уз озбиљну, а не фингирану јавну расправу и уз претходну анализу ефеката претходних закона. Ту анализу, као и праћење примене свих осталих законских аката могао би да обавља Завод за проучавање културног развитака, који и иначе ради слична истраживања.
- 2) Министарство културе би требало да покрене иницијативу за промену закона из других области који наносе штете култури. Најчешће је реч о промени два-три члана, осим кад је у питању Закон о јавним набавкама који захтева потпуно другачији третман културе и потпуно ново поглавље. Постоје припремљене измене овог закона који сваку област културе јасно дефинишу у односу на јавне набавке.

Финансирање

Србија већ деценијама има модел финансирања културе који се своди на то да се из буџета финансирају плате, материјални трошкови, опрема, инвестиције и основни програми установа чији су оснивачи Република или локална самоуправа, а на конкурсима подржава пројекте чији су носиоци невладине организације и независне продукције. На тим конкурсима су досад учествовале и установе културе, али им је изменама Закона о култури забрањено да то сада чине код свог оснивача.

Постоји неколико заблуда када је у питању финансирање културе из буџета: проценат издвајања за културу и недостатак пара.

Најчешће се наводи да је за културу из буџета потребно издвојити 1% и да је тај износ некада био остварен средином деведесетих. Превиђа се да све до 1995. године у буџету Републике нису били: основна здравствена заштита, социјална заштита, делови образовања. Они су се финансирани из буџета локалне самоуправе у сасвим другачијем пореском систему. Логично је да је после „уласка“ ових делатности у буџет Републике проценат за све делатности опао, па и за културу.

Годинама уназад, а и сама сам томе допринела, проценат учешћа културе у буџету Републике израчунавао се у односу на планиране приходе, а не у односу на планирану потрошњу са урачунатим дефицитом. Да је тако израчунавано, проценат за културу тешко да би икад био већи од 0,5%.

Још једна заблуда, више парадокс. Упркос тако ниском издвајању, анализа свих буџета показала би да никада ни планирана средства нису била потрошена током тзв. фискалне, односно календарске године. Некада је остајало неутрошено и више стотина милиона, па чак и милијарда, најчешће намењених инвестицијама. Тај новац се могао ребалансом прерасподелити на неке друге намене. Никада није било доброг планирања и организације да се та средства пренамене. Или није било ребаланса, те су тако неутрошена средства доприносила смањењу дефицита. Кад не потрошите нпр. више од милијарду динара предвиђених за обнову музеја, не распоредите их за друге намене, а то се деси и са другим капиталним инвестицијама, смањује се дефицит, али: музеји нису завршени, путеви нису изграђени. Нису само инвестиције утицале на смањивање дефицита. Увидом у финансијске извештаје Министарства културе јасно је да чак ни средства планирана за културно наслеђе нису у потпуности искоришћена, да не помињем нпр. оних сто педесет милиона за централизовану дигитализацију културног наслеђа предвиђених буџетом за 2014. Јесењим ребалансом та средства

су смањена на шездесет милиона, на крају није утрошено ни динара, као што ни 2015. није потрошено планираних сто тридесет милиона. Те паре су могле бити распоређене на матичне установе заштите које се иначе баве пословима дигитализације, али су неки други интереси преовладали, упркос законима. Кад је министар Тасовац први пут говорио о централизованом дигитализацији, државни секретар је најављивао промену библиотечких закона. Та промена је била неопходна да би се националној библиотеци одузело право да се искључиво бави дигитализацијом у овој области. И? Нити су паре искоришћене, нити је дигитализација урађена.

Систем финансирања културе мора битно да се мења. Основ финансирања и даље мора да остане буџет, јер култура не сме да буде препуштена тржишту. Потребно је разумети да се улагањем у културу понајвише финансира публика и истински љубитељи уметности. Без буџета, програми и пројекти били би усмерени на комерцијализацију, а карте за уметнички истински вредне програме коштале би толико да би ретко ко могао да плати.

Модел који ја предлажем подразумева формирање посебног Националног фонда за културу, независног од Министарства културе. Министарство културе би задржало ингеренције у вођењу културне политике, а из буџета којим би располагало финансирале би се: плате запослених, материјални трошкови, социјална давања, награде и надокнаде, инвестиције, набавка опреме за установе, поверени послови, доприноси за социјално и пензионо осигурање самосталних уметника, обавезе проистекле из међународних уговора о културној сарадњи, чланарине у међународним организацијама, државни јубилеји, прославе и сви они послови који би се могли сврстати у „државне обавезе“.

Национални фонд са посебно формираном руководством, на основу јасно и унапред формулисаних критеријума, располагао би и наменски дистрибуирао средства из следећих извора:

- 1) проценат туристичке и угоститељске таксе за обнову културних добара и културне манифестације;
- 2) проценат од такси које наплаћују РАТЕЛ и РЕМ за кинематографију;
- 3) део прихода од естрадних и комерцијалних програма за уметничку музику, младе таленте, музичку баштину;
- 4) од средстава утрошених за изградњу, реновирање, проширење јавних објеката макар један проценат за ликовну и примењену уметност, обнову музејских збирки, откуп уметничких дела, скулптуре у слободном простору;

- 5) свим правним лицима која улажу у позориште признати у потпуности та улагања као трошак и ослободити их пореза;
- 6) од игара на срећу процентуално утврдити колико се издваја за социјалу, спорт, образовање, културу. Тај новац би био усмерен на књиге, часописе, периодику, преводе, лексикографску и монографску литературу;
- 7) неопходно је обезбедити систем пореских олакшица за улагања у културу, као и ослобађање од такса и парафискалних намета на културне производе;
- 8) за све кориснике средстава националног фонда који поред „државних прихода“ обезбеде и остваре сопствене приходе увести стимулације;
- 9) подстицати посебним улагањима јавно-приватно партнерство како би се оживели биоскопи, позоришта, књижаре, домови културе.

Закључак: Битно је успоставити систем, установити стратегију, имати план, добру организацију, одговорне, стручне, образоване и савесне људе на свим местима. То је брана свакој импровизацији, политизацији, личним анимозитетима и афинитетима појединаца на власти. То је услов развоја и напретка културе као основе државног и националног идентитета Србије.

LEGAL FRAMEWORK OF CULTURAL POLICY AND METHODS OF FUNDING

Gorica Mojović
*retired literature professor*²

Abstract. Over the last few years, laws have been major obstacle to cultural development. There are many challenges when it comes to laws – sometimes they are not being followed, sometimes they are being inadequate and inapplicable, outdated, unadjusted, not covering all key parts of culture, and many laws which regulate other areas affect culture in negative way.

Law on Culture was passed in 2009, but it has never been fully implemented. There was no strategy for development of culture, position of institutions for preservation of cultural heritage was not regulated, deadlines for appointing management of cultural institutions were missed, and so were the deadlines for selection of programs. Criteria for awarding status of “institution of national importance” were not followed, and neither were the criteria for

2 The author was director of the Cultural Centre of Belgrade, Assistant to the Mayor of Belgrade, member of the Serbian parliament.

awarding of the so-called national pensions, status of institutions from Kosovo and Metohija remained unresolved, and so on.

Amendments to the Law on Culture, passed in early 2016, are confusing and unrealistic.

The Law on Cultural Properties was adopted in 1994 and it does not meet modern standards.

Laws on archives, museums, theaters have not been passed.

Other laws which negatively affect culture: laws on public procurement, social security, budget system, labor, planning and construction, broadcasting, copyright and related rights.

Funding

National budget must remain the main source of funding, culture must not be left to the market.

National budget should fund: salaries, material costs, social benefits, bonuses and allowances, investments, equipment procurement, obligations from international agreements, all activities which can be classified as “state obligations”.

“National Fund for Culture” should be especially formed for collecting and distributing funds: funds from tourist tax would be used for restoration of cultural properties; funds from Regulatory Agency for Electronic Communications and Postal Services and from Regulatory Agency for Electronic Media would go to cinematography; funds from commercial programs would go to artistic music; funds from investment in public facilities would go to fine arts and applied arts; funds from lottery would be used for books and magazines; and investments in theaters would be tax-deductible. It is necessary to establish a system of incentives for sponsors, donors, public-private partnerships in order to revive cinemas, bookstores, and culture centers.

Conclusion: it is important to set-up a system and appoint responsible and educated people to manage it.

Key words: legal framework of cultural policy, budget, National Fund, system, responsibility, education